

Knjiga "Sestrinska rijeè" – Izmeðu suæuti i dužnosti

Autor Mef.hr
Monday, 27 July 2015

Knjiga Sestrinska rijeè – Izmeðu suæuti i dužnosti posveæena je strukovnom listu Sestrinska rijeè, koji je izlazio od sijeènja 1933. do svibnja 1940. godine i bio glasilo diplomiranih sestara pomoænica, danas znanih kao medicinske sestre. Napisala ju je Snježana Grkoviæ-Janoviæ. U ovoj najnovijoj knjizi na sustavan i strukturiran naèin obraðeni su svi èlanci objavljeni u èasopisu Sestrinska rijeè omoguæujuæi današnjem èitatelju da s lakoæom saznaje o socijalnim i opæim životnim prilikama u vremenu u kojem su se jošnja snažno osjeæale posljedice Prvog svjetskog rata i

Knjiga Sestrinska rijeè – Izmeðu suæuti i dužnosti posveæena je strukovnom listu Sestrinska rijeè, koji je izlazio od sijeènja 1933. do svibnja 1940. godine i bio glasilo diplomiranih sestara pomoænica, danas znanih kao medicinske sestre. Napisala ju je Snježana Grkoviæ-Janoviæ, autorica koja je veæ objavila petnaestak knjiga iako se književnim radom poèela baviti tek nakon odlaska u mirovinu poèetkom 1990-ih godina. Dobitnica je književne nagrade Ivana Brliæ-Mažuraniæ za roman za djecu Ukradeno proljeæe. Uz odliènu pripovjedaèku i memoarsku prozu za djecu i odrasle, ovo je veæ treæa knjiga u kojoj obraðuje povijest javnog zdravstva u meðuratnom razdoblju èiji su aktivni sudionici bili njezini roditelji, otac dr. Špiro Janoviæ (1902.-1986.) i majka sr. Lujza Janoviæ-Wagner (1907.-1945.). Prva objavljena knjiga inspirirana životom i radom njezinih roditelja bila je biografija njezine majke naslovljena jednostavno Sestra Lujza. U njoj je autorica prikazala i obradila pregršt èinjenica iz majèine osobne i obiteljske, ali i opæe povijesti, ukljuèivši i opsežno poglavlje o povijesti sestinstva napisano na temelju brojnih dokumenata iz obiteljske ostavštine ukljuèujuæi i korespondenciju s istaknutim dužnosnicama međunarodnih sestrinskih organizacija. Iako je potekla iz ugledne i imuæne trgovaèke obitelji, školovala se u Švicarskoj, bila iznimno naèitana i teæno govorila njemaèki, engleski i francuski, Lujza Wagner odluèila je upisati Školu za sestre pomoænice u kojoj je diplomirala 1926. godine. Škola za sestre pomoænice utemeljena je 1921. godine zaslugom dr. Vladimira Èepuljæa i dr. Andrije Štampara i bila je prva škola za sestre u Zagrebu, imala je socijalno-medicinsko i bolnièko usmjerenje, a Lujza ju je upisala 1924. s èetvrtom generacijom polaznica. Rockefellerova fondacija pomagala je Školu od 1925. godine, a 1926. godine tri su diplomirane sestre krenule na dvogodišnje usavršavanje u Sjevernu Ameriku kao stipendistice Fondacije – uz Lujzu Wagner bile su to Štefanka Holjevac i Danica Zelenjak. Nakon povratka iz SAD-a i Kanade, gdje se usavršavala na sveuèilištima Yale i Toronto, sr. Lujza radila je u Djeèjem ambulatoriju u Zagrebu, a vodila je i Središte sestara pomoænica za socijalno-higijenski rad (1931.-1940.) te bila glavna urednica prvog i jedinog struènog sestrinskog glasila koje je izlazilo od 1933. do 1940. godine. U ovoj najnovijoj knjizi na sustavan i strukturiran naèin obraðeni su svi èlanci objavljeni u èasopisu Sestrinska rijeè omoguæujuæi današnjem èitatelju da s lakoæom saznaje o socijalnim i opæim životnim prilikama u vremenu u kojem su se jošnja snažno osjeæale posljedice Prvog svjetskog rata i vladale teške socijalne i zdravstvene prilike na selu i bijeda u radnièkim naseljima na gradskoj periferiji. Ovu vrijednu graðu za povijest sestinstva i javnog zdravstva opæenito, autorica je sustavno obradila, popisala, grupirala u logièke cjeline i preprièala vještinom vrsnog pripovjedaèa iznimne intelektualne širine. Osim temeljitog poznavanja problematike (po struci je socijalna radnica, a po rođenju baštinica socijalno-medicinskih ideja i pogleda), posebna joj je odlika sistematiènost, temeljitost i upornost u istraživanju, te širok opseg interesa zahvaljujuæi kojem u knjizi nalazimo objašnjenja ne samo povijesnih liènosti i prilika nego i danas nepoznatih pojava koje autorica prepoznaje istanèanim senzibilitetom osobe iznimnog obrazovanja i kulture. Sestrinska rijeè bila je glasilo tadašnjeg strukovnog udruženja sestara, Jugoslavenskog društva diplomiranih sestara (JDDS) koje je bilo organizirano u sekcije po banovinama, a daleko najveæi broj priloga i pretplatnika bio je iz Savske banovine (74 èlanaka i 92 pretplatnika u razdoblju 1933.-36. u usporedbi s 10 èlanaka i 40 pretplatnika iz Dravske banovine i 15 èlanaka i 13 pretplatnika iz Grada Beograda, te neznatnim brojem priloga i pretplatnika u svih 7 preostalih banovina). List se tiskao u tiskari Škole narodnog zdravlja u Zagrebu a financirao se iz pretplate (èesto se objavljuju podsjetnici da se uplati) i naplate oglasa (meðu kojima nalazimo i oglase Lujzinog oca Ivana Wagnera koji je imao trgovinu tekstilom u Nikoljæevoj ulici 5 i oglašavao materijale za sestrinske uniforme). Ukupno je izašlo 30 brojeva èasopisa (15 dvobroja, 7 trobroja i 8 èetverbroja) u kojima su objavljena ukupno 232 èlanaka, od èega je 120 struènih èlanaka koje su napisale same sestre i 10 odlomaka iz sestrinskih dnevnika u kojima su slikovito opisana svakodnevna iskustva u borbi s bijedom, bolešæu i neznanjem. Popis sestara autorica èlanaka broji 50-ak imena meðu kojima je i nekoliko dužnosnica Međunarodnog udruženja sestara (International Council of Nurses, ICN) u èije èlanstvo je tadašnja sestrinska strukovna organizacija (Jugoslavensko društvo diplomiranih sestara, JDDS) primljena veæ 1929. godine. Osim sestara, èlanke su pisali lijeènici (ukupno 32 èlanaka napisala su 23 lijeènika, najviše ih je napisao dr. Drago Chloupek kojeg se èesto spominje i koji je pomagao Uredništvu u prvim godinama izlaženja lista te bio na neki naèin njihov mentor) i drugi autori (5 èlanaka). List je objavljiavao izvješæa Uredništva te izvješæa o radu JDDS-a i njegovih sekcija koje su bile organizirane po banovinama. Takoðer je objavljiavao izvješæa s kongresa Međunarodnog udruženja sestara iz kojih saznajemo koliko je sestara delegatkinja JDDS-a sudjelovala na pojedinom kongresu (primjerice èak je 7 predstavnica imala Jugoslavija na kongresu ICN-a održanom u srpnju 1937. godine u Londonu). Saznajemo takoðer da je sr. Milena Janiæ na Kongresu održala referat o potrebnim opæim i specifiènim kompetencijama sestara za socijalno-medicinski rad, te da taj referat bio uvršten u sekciju o školovanju i usavršavanju sestara. Na kongresima i u komunikaciji s ICN-om pretežitio se upotrebljavao engleski jezik, ali i njemaèki i francuski. Uredništvo je najavilo kongres u Londonu u broju 1-4 za 1937. godinu uz navoðenje kako tema pojedinih sekcija tako i agencije koja ga organizira i kojoj se uplaæuje registracija, ali i najavu da æe Kongres otvoriti princeza Mary, misu zahvalnicu služit æe nadbiskup od Canterburyja, domaèin prijma u

Westminsterskoj dvorani bit æe lord Chamberlain, a gradonaèelnik æe primiti goste u Guildhallu. U èasopisu je zabilježena, a u knjizi sustavno prikazana i ostala meðunarodna aktivnost, poglavito posjeti istaknutih predstavnica meðunarodnih organizacija Zagrebu i Školi za sestre pomoænice (najuglednije gošæe bile su Miss Elisabeth Crowell iz Rockefellerove fondacije i Miss Hazel Avis Goff iz Zdravstvene organizacije Lige naroda, a 1933. godine je u prvi posjet Zagrebu došla jedna sestre iz Kine). Dokumentirani su i boravci naših sestara u inozemstvu, tako su 1935. godine Lujza Janoviæ-Wagner i Danica Zelenjak posjetile Finsku i Poljsku, detaljno su zapisivale podatke te su nakon povratka s putovanja promptno objavile izvješæe u svom strukovnom listu informiravši domaæu struènu javnost o razvoju sestrinstva u tim zemljama kao što je tada bio obiæaj i kao što je to redovito radio i sam Andrija Štampar po povratku sa svakoga svojega putovanja (ukljuèujuæi i zadnje na kojem je bio tek koji mjesec prije smrti 1958. godine). U posebnom poglavlju dan je pregled izvješæa o radu pojedinih banovinskih sekcija JDDS-a. Ova izvješæa danas su iznimno vrijedna graða za prouèavanje povijesti sestrinstva i sestrinskog djelovanja te razlièitih i složenih organizacijskih i struènih problema sestrinske struke tridesetih godina prošlog stoljeæa. U Knjižnici Andrija Štampar dostupna je ne samo ova vrijedna knjiga nego i svi brojevi Sestrinske rijeèi kojima se zainteresirani mogu koristiti pri daljnjem prouèavanju tema iz povijesti sestrinstva.

Autor èlanka:

prof. dr. sc. Jadranka Božikov

Department of Medical Informatics

Chair/Department of Medical Statistics, Epidemiology and Medical Informatics

Andrija Štampar School of Public Health, Medical School, University of Zagreb

Iako bismo na prvi pogled mogli reæi da je knjiga posveæena jednom struènom glasilu, što samo za sebe i nije mala stvar, ona je više od toga. Ova je knjiga posveæena jednoj cijeloj profesiji koja se hrabro suprotstavila bolesti, siromaštvu i neznanju u vremenu između dvaju svjetskih ratova kada su još vladale zarazne bolesti, a javnozdravstveni sustav tek oblikovao uèinkovitije mjere svoga djelovanja. Prof. dr. sc. Źeljko Dugac u recenziji knjige Djelo je izvorni doprinos sa stanovišta naèina analize i strukture, doprinosi poznavanju povijesnih korijena organizacije zdravstvene zaštite u Hrvatskoj i svijetu, te razumijevanju nastanka i razvitka svjetski poznatih i uvaŹavanih socijalno-medicinskih naèela Andrije Štampara koja su bila temelj za organizaciju zdravstvenog sustava i zdravstvene politike. Prof. dr. sc. Luka Kovaèiæ u recenziji knjige Lijeènik i sestra trebaju se nadopunjavati, a u mnogim radovima su jednakopravni faktor. Prof. dr. sc. Andrija Štampar u intervjuu koji je dao sestri Lujzi Janoviæ-Wagner za Sestrinsku rijeè 1933. godine

Sl.1. Na naslovnici knjige nalazi se slika patronaŹne sestre u Mraclinu koja upravo kreæe u obilazak bolesnika na biciklu odjenuta u propisnu sestrinsku uniformu èiji je sastavni dio i znaèka na kojoj stoji natpis DIPLOM. SESTRA DRŹ. ŠKOLE S. P. ZAGREB i noseæi medikamente i pribor u obveznoj koŹnoj torbi. U vrijeme kad je snimljena ova fotografija (sredinom 1930-ih godina) a kojim se bavi knjiga, upotrebljavan je naziv sestra pomoænica (S. P.), a naziv medicinska sestra uveden je tek nakon 2. svjetskog rata. Sestre koje su obavljale patronaŹnu sluŹbu nazivane su i sestrama posjetiljama.

Sl.2. Autorica knjige gða kærka je sr. Lujze Janoviæ Wagner, glavne urednice èasopisa Sestrinska rijeè, a roæena je iste 1933. godine u kojoj je poèeo izlaziti taj list (izlazio do 1940. godine). SnjeŹana Grkoviæ-Janoviæ stekla je lingvistièku naobrazbu i diplomu profesorice juŹnoslavenskih knjiŹevnosti na Filozofskom fakultetu u Sarajevu 1958. godine, da bi

nakon toga diplomirala i na Višoj školi za socijalne radnike te je već dio svojega radnog vijeka posvetila socijalnom radu.

Sl.3. Na naslovnici svih brojeva Sestrinske riječi nalazi se crtež seljačke obitelji nepoznatog autora.